

PETER MIKŠA in KORNELIJA AJLEC

SLOVENSKO PLANINSTVO SKOZI ČAS

PETER MIKŠA in KORNELIJA AJLEC

SLOVENSKO PLANINSTVO SKOZI ČAS

Planinska založba
2022

KAZALO

6	SLOVENSKE PLANINSKE »ZGODOVINE« KNJIGI NA POT ... ¹
8	<i>TERRA INCOGNITA</i> – NEZNANI SVET GORA
9	PRVI RAZISKOVALCI IN PRVI PRISTOPI V NAŠIH GORAH
10	Giovanni Antonio Scopoli
10	Baltazar Hacquet
10	Žiga Zois
11	Štirje srčni možje na Triglavu
12	Karel Zois
12	Valentin Vodnik
13	Franc Hohenwart
14	Valentin Stanič
14	Zemljemerec Bosio, smrtna nesreča vodnika in prvo reševanje
14	Henrik Freyer
16	ZAMETKI DRUŠTVENEGA ORGANIZIRANJA
16	Ustavna doba v habsburški monarhiji in njeni odsevi v družbi
16	Prva planinska društva v Alpah in habsburški monarhiji
17	Prva društva na Slovenskem
18	Prvi poskus ustanovitve slovenskega planinskega društva – Gorsko društvo Triglavski prijatelji
19	Nemška društva so bila ustanovljena prva
19	Nemško-avstrijsko planinsko društvo (DÖAV)
21	Avstrijski turistovski klub (ÖTC)
21	Johannes Frischauf
22	Ustanovitev Slovenskega planinskega društva in njegovih podružnic
22	Piparji
24	Priprave na ustanovitev Slovenskega planinskega društva (SPD)
24	Ustanovni občni zbor
25	Začetki delovanja Slovenskega planinskega društva in nastajanje podružnic
28	Jakob Aljaž in njegova vloga pri pomenu planinstva za slovenstvo
31	Nakup vrha Triglava in postavitve stolpa
33	Planinski vestnik
33	Planinska založba
34	Gorski vodniki in začetki alpinizma
36	Vodniška služba in prvi tečaji za vodnike
37	Novi časi, drugačni obiskovalci strmin
38	Julius Kugy
38	Henrik Tuma
40	Drenovci
42	Triglavska severna stena
43	Začetki reševanja in nastanek prve reševalne postaje
45	Planinstvo med obema vojnama
46	Posledice prve svetovne vojne in razvoj Slovenskega planinskega društva
46	Vključevanje Slovenskega planinskega društva v mednarodna združenja
46	Planinstvo od malih nog
48	Zametki organiziranega alpinizma in ustanovitev Turistovskega kluba Skala
50	Prihod Klementa Juga v TK Skala in njegov vpliv na razvoj alpinizma
51	Široko delovanje Turistovskega kluba Skala – odseki
55	Alpinizem v okviru Slovenskega planinskega društva

56	Druga slovenska planinska združenja
56	Turistovski klub Skuta
56	Celjski turistovski klub Ojstrica
57	Planinski klub Krpelj
58	Prijatelji prirode
58	Gorska reševalna služba in reševanje med obema vojnama
61	Druga svetovna vojna in planinstvo
61	Plezanje kljub vojni
63	PO DRUGI SVETOVNI VOJNI
66	PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
68	Petdeseta leta
70	Nastanek transversal
71	Požar 18. aprila 1958
72	Alpinizem od konca vojne do prve odprave v Himalajo
72	Ponovitev najtežje predvojne smeri v naših stenah
73	V Lučkem Dedcu preplezana prva domača šestica
74	Zimski vzponi
75	Slovenska planinska društva in andinisti v Argentini
76	Prva jugoslovanska alpinistična himalajska odprava (JAHO) – Trisul 1960
77	Gorska reševalna služba
78	Šestdeseta leta
80	Alpinizem
81	Odprave v Kavkaz, Pamir, Hindukuš in Ande
83	Sedemdeseta leta
86	Prvič na osem tisoč
86	Everest
86	Slovenska šola za vodnike Nepalske planinske zveze v Manangu
88	Športno plezanje
88	Alpinistično smučanje
88	Osemdeseta leta
90	»Žepni« alpinizem osemdesetih let
91	Športno plezanje
92	Devetdeseta leta in samostojna Slovenija
96	Prvo desetletje alpinizma v samostojni Sloveniji
98	Alpinistično smučanje z Everesta
100	Gorska reševalna služba po reorganizaciji v petdesetih letih
101	Enaindvajseto stoletje
102	Alpinizem v novem stoletju
106	Slovenski planinski muzej
107	120 let slovenske planinske organizacije
111	Slovenci in gorska identiteta
112	NAČELNIKI IN PREDSEDNIKI SLOVENSKE PLANINSKE ORGANIZACIJE
115	ČASOVNI TRAK
122	LITERATURA
128	Opombe

SLOVENSKE PLANINSKE »ZGODOVINE« KNJIGI NA POT ...

Za neko panogo ali njeno združenje je vselej praznik, ko dobi pregled in pretres lastne preteklosti. Takšnih pregledov preteklega dela, ki panogi pomagajo pri samopotrjevanju ter z oblikovanjem skupne zavesti povezovalno delujejo na njeno članstvo, ni nikoli preveč. Pri planinstvu bi lahko rekli, da takšnih pregledov prej primanjkuje.

Organizirano planinstvo ima v Sloveniji že blizu 130-letno tradicijo in v državi ni veliko združenj, »... ki so dočkala takšno častitljivo starost in bila ves čas dejavna. Tak občudovanja vreden dosežek je uspel slovenski planinski organizaciji ...«,² so zapisali ob njeni stoletnici.

In prav ob obletnicah je bilo izdanih največ zgodovinskih pregledov, prvi že deset let po ustanovitvi Slovenskega planinskega društva, ko je leta 1903 Vladimir Foerster izdal brošuro z naslovom *Po desetih letih*,³ ki je izšla kot priloga *Planinskega vestnika*. Daljši članek Frana Tominskega o našem organiziranem planinstvu *Organizatorni razvoj SPD*⁴ je v *Planinskem vestniku* izšel ob 40. obletnici ustanovitve Slovenskega planinskega društva leta 1933. Ob 60. obletnici ustanovitve je v *Planinskem vestniku* (v letih 1953 in 1954) izšlo štirinajst nadaljevanj zgodovinskega pregleda Janka Mlaakarja in Jožeta Pretnarja s skupnim naslovom *60 let slovenskega planinstva*.⁵ Deset let pozneje je prav tako v *Planinskem vestniku* Dušan Kermavner izdal tri nadaljevanja člankov s skupnim naslovom *Iz prazgodovine Slovenskega planinskega društva* (1964).⁶ Le malo pred njim (v letih 1961 in 1962) pa je Vladimir Škerlak ob 40. obletnici ustanovitve Turistovskega kluba Skala v isti reviji izdal osem nadaljevanj pregleda s skupnim naslovom *Zgodovina alpinističnega kluba Skala*.⁷

Leta 1958 je Vilko Mazi kot prilogo *Planinskega vestnika* izdal publikacijo *Koledarske beležke iz našega planinstva*.⁸ Leto zatem sta nastali, žal zgolj v rokopisni obliki, še deli Tineta Orla z naslovom *Kratka zgodovina slovenskega planinstva*⁹ in Stanka Hribarja z naslovom *Kratek oris zgodovine slovenskega planinstva* (1959).¹⁰ Monografske izdaje ni doživela tudi *Kronika Triglava*,¹¹ ki jo je v štiriindvajsetih nadaljevanjih v *Planinskem vestniku* (od 1947 do 1949) objavila Mira Marko Debelak-Deržaj, pripravila pa jo je tik pred drugo svetovno vojno za predvideni *Triglavski zbornik*.¹²

Ob stoletnici ustanovitve Slovenskega planinskega društva, leta 1993, sta med drugim izšli monografiji *Stoletje v gorah*¹³ in *Planinski pozdrav*,¹⁴ obe bogato opremljeni s slikovnim gradivom. Ob 110. obletnici ustanovitve, leta 2003, pa je izšel *Planinski zbornik*,¹⁵ ki tudi prinaša presek organizirane slovenske planinske zgodovine.

Do prve izdaje pričujoče monografije leta 2011 in njenega ponatisa leta 2015¹⁶ je gotovo najbolj odmevne monografije o slovenski planinski zgodovini in organiziranem planinstvu pri nas spisal Tone Strojín. Leta 1970 je izdal *Gradivo za planinsko zgodovino*, osem let pozneje predelan ponatis z naslovom *Oris zgodovine planinstva* (1978), skoraj štiri desetletja po izdaji prve knjižice pa še obsežno monografijo *Zgodovina slovenskega planinstva: Slovenska planinska organizacija 1893 – 1948 – 2003* (2009).¹⁷ Istega leta je izšla tudi slikovna monografija *Pozdrav z vrhov: slovensko planinstvo na starih razglednicah* (2009).¹⁸

Monografskih orisov zgodovine slovenskega planinstva je seveda še več, a so bili večinoma omejeni na:

- določen del slovenskega gorskega sveta, npr. dela, kot so *Savinjske Alpe* (1926),¹⁹ *V Triglavu in v njegovi soseščini* (1944, dopolnjena izdaja 1946),²⁰ *Stene in grebeni: razvoj alpinistike v Savinjskih Alpah* (1959),²¹ *Gorski vodniki v Julijskih Alpah* (1961),²² *Pet stoletij Triglava* (1973),²³ *Triglav, gora in simbol* (1979),²⁴ *Triglav, gora naših gora* (1980)²⁵ ali *Triglav 240* (2018);²⁶
- izbrano osebnost, npr. v petdesetih letih 20. stoletja v knjižni zbirki *Naši veliki planinci*,²⁷ oziroma, če se omejimo zgolj na Jakoba Aljaža, *Aljažev zbornik* (1993)²⁸ ali *Triglav in Jakob Aljaž* (2017);²⁹
- izbrano planinsko društvo ali planinsko kočo, npr. *Matica planinstva* (2013)³⁰ ali *Trden kakor skala: kratka zgodovina Turistovskega kluba Skala* (2017)³¹ ter *Kredar'ca: ob 120. obletnici postavitve prve kočice pod Triglavom* (2016)³² ter
- določeno dejavnost, npr. *Spomin in opomin gora: kronika smrtnih nesreč v slovenskih gorah* (2005),³³ *Reševanje v gorah: sto let organiziranega gorskega reševanja v Sloveniji* (2012)³⁴ ali *Zgodovina slovenskega alpinizma* (2013).³⁵

Številne drobce slovenske planinske zgodovine prinašajo slovenske revije, predvsem *Planinski vestnik*, glasilo Planinske zveze Slovenije in najstarejša še izhajajoča slovenska revija, ki izhaja vse od leta 1895.³⁶ Veliko dokumentarno vrednost ima tudi leposlovna in spominska planinska literatura.³⁷ V poplavi tovrstne literature omenimo zgolj knjižno zbirko *Domače in tuje gore*, ki jo je v 60., 70. in 80. letih 20. stoletja izdajala Založba Obzorja, pa knjigo Franceta Avčina *Kjer tišina šepeta* (1964)³⁸ ter zbirko planinskih spisov v *Planinskem berilu* (1969).³⁹

Po desetih letih od prve izdaje se je Planinska zveza Slovenije odločila, da izda drugo, predelano in dopolnjeno izdajo monografije s prvotnim naslovom *Slovensko planinstvo*, tokrat le v slovenskem jeziku. Tudi ta je bila zaupana zgodovinarjema dr. Petru Mikši in dr. Korneliji Ajlec, ki se aktivno ukvarjata s sodobno slovensko zgodovino, zgodovino gorskega sveta in zgodovino društev.

Pred vami je knjiga, ki z obilo slikovnega gradiva ponuja vpogled v razvoj slovenskega planinstva. Knjiga je strukturirana kronološko, od prvih obiskov slovenskih gora do sodobnosti. Glavni poudarek je na organiziranem planinstvu, saj je knjiga med drugim namenjena promociji največje krovne planinske organizacije pri nas – Planinske zveze Slovenije. Za zahtevnejše bralce je pomembno, da so med besedilom dosledno navedeni viri in literatura, kar omogoča podrobnejšo seznanitev z uporabljenim gradivom. Zato knjiga ni zgolj splošni zgodovinski pregled, temveč celovito znanstveno delo.

Slika na naslovnici: Marko Pernhart: Triglav in Triglavski ledenik (Vrh Triglava, po letu 1864)
Slovenski slikar Marko Pernhart (1824–1871), doma s Koroškega, je bil odličen slikar pa tudi alpinist. Bil je posebno znan kot strokovnjak za slikanje panoram z gorskih vrhov. Naslikal jih je kar sedemindvajset. Največja (z Grossglocknerja, stran 7) meri v širino skoraj 20 metrov, v višino pa nekaj manj kot tri metre. Naslikal je tudi panoramo s Triglava, zaradi katere je vrh obiskal kar petkrat (1864–1867). Slika meri v širino šest metrov in pol.

Knjiga je v grobem razdeljena na slovensko planinstvo pred drugo svetovno vojno in po njej ter ima skupaj 70 poglavij in še nekaj podpoglavij. Poleg tega je bogato ilustrirana, saj ima prek 300 enot slikovnega gradiva, poleg tega pa še okrog 40 razlagalnih odstavkov.

Zaradi prostorske omejitve monografija seveda ne prinaša vsega, kar ponuja slovenska planinska preteklost. Lahko bi si sposodili besede Toneta Strojina, ki je v svojem zadnjem in najobsežnejšem pregledu slovenskega planinstva zapisal: »V slovenskem prostoru ni bilo mnogo poskusov orisa zgodovine slovenske planinske organizacije v celoti, vendar si tudi to delo ne lasti popolnosti.«⁴⁰ Zato naj ne zamerijo tisti, ki bodo menili, da je določenim vsebinam namenjenega premalo prostora, ali tisti, katerih ime je bilo ob množici velikih slovenskih alpinističnih dejanj nehote prezrto.

Končajmo z besedami prvega avtorja pričujočega dela, ki je ob predstavitvi sorodne knjige zapisal: »Za boljše poznavalce zgodovine slovenskega planinstva [knjiga, op. a.] vsebinsko ne prinaša nič novega, kar pa se od monografije, ki prinaša pregled zgodovine našega planinstva, niti ne pričakuje ...«⁴¹ Ob tem dodajamo, da knjiga ni pisana (le) za poznavalce, temveč je namenjena predvsem najširši javnosti, da se v besedi in sliki podrobneje seznani z zgodovino najbolj množične slovenske športne organizacije ter s panogo, ki je del naše kulture⁴² in nacionalne identitete.⁴³

Obsežnost pričujoče monografije razkriva dolgo in bogato zgodovino slovenskega planinstva. Da bodo zanamci lahko pisali še obsežnejša dela o naši dolgi in uspešni planinski tradiciji, naj nas ljubitelje gora, ki danes soustvarjamo slovensko planinsko zgodovino, in tiste, ki jo bodo v prihodnje, ob prebiranju knjige vodijo Gregorčičevi verzi:⁴⁴

*O, zlatih dni spomin
me vleče na planine,
po njih srce mi gine,
saj jaz planin sem sin!
Tedaj nazaj,
nazaj v planinski raj!*

DR. MATIJA ZORN

Po podatkih Celovškega deželnega muzeja je na sliki Veliki Klek iznad Adlersruhe, 1860:

Marko Pernhart: Veliki Klek (Grossglockner) iznad Adlersruhe. 1860. Landesmuseum für Kärnten, Inv. Nr-K 17

TERRA INCOGNITA – NEZNANI SVET GORA

Alpe in druga gorstva so od nekdaj razdvajali ljudstva. Človeku so pomenili nedotakljiv in nepristopen »prestol bogov« ter človeku sovražnih duhov in pošasti, zato ni čutil želje, da bi osvajal vrhove tega nepoznanega sveta. Gora so se bali, saj niso razumeli naravnih pojavov, ki so bili tam intenzivnejši kot v dolini. Le kako človek ne bi imel strahospoštovanja pred »kamnito puščavo«, ki se dviga daleč v višave, strmimi stenami, razbrazdanimi ledeniki, kjer se »majhna« vremenska ujma lahko spremeni v smrtno nevarno okoliščino. Ob tem je treba poudariti, da so bili »tabu« predvsem vrhovi gora, a le tisti, ki so bili dovolj visoki. Merilo ni bila nadmorska višina, temveč naravnogeografske razmere.⁴⁵ Vrhove kot domovanje bogov najdemo v skoraj vsaki poganski mitologiji – Olimp je bil prebivališče grških bogov, Kajlas je še danes sveta gora tako Hindujcev kot Tibetancev, pa tudi na Triglavu naj bi po staroslovanskem verovanju živel triglavi bog.⁴⁶ Tudi Biblija goram ni odtegnila spoštovanja. Ni težko poudariti pomena gore Sinaj,⁴⁷ gorovja Gilboa in drugih. Po prepričanju verujočih so gore kraj, kjer smo bliže Bogu. Pomembnost gora v duhovnem pomenu se je obdržala vse do današnjih dni. Med najstarejšimi gorskimi romanji in hkrati najstarejši ohranjen zapis o pristopu na goro je vzpon plemiča Bonifacia Rotaria D'Asti 1. septembra 1358 na vrh gore Rocciamelone (3538 m) nad mestom Susa v Italiji. Na goro je prinesel težak medeninast kip s podobo Device Marije kot znak zahvale, da je preživel turško suženjstvo. K podobi verniki romajo še zdaj. Sploh je Devica Marija zaščitnica številnih krščanskih svetišč v gorah. Njene kipe ali podobe so postavili na vrhovih La Meije in Aiguille du Dru v Franciji, Dom in Matterhorn v Švici⁴⁸ ter ne nazadnje je leta 1896 na Kredarici kapelico, posvečeno Mariji Snežni, postavil tudi Jakob Aljaž.⁴⁹

V starejši zgodovini obiskovanja gora verjetno ni odmevnejše zgodbe, kot je tista o Hanibalovem prečkanju Alp leta 218 pred Kristusom iz sedanje Francije na Apeninski polotok. Pri tem in pri nekaterih pozneje zabeleženih prečenjih, na primer zimsko prečkanje Mont Cenisa (Francija) cesarja Henrika IV., ko je leta 1076 potoval k papežu Gregorju IX., da bi se pokesal v Canossi, ali romanje angleškega meniha Johna de Brembla, ki je prečkal Saint Bernard med sedanjima Švico in Italijo na poti v Rim leta 1178, vzpon ni bil povezan z občudovanjem ali raziskovanjem gorskega sveta.⁵⁰ Prav tako tudi ne najstarejše zabeleženo prečkanje (»Ötzija«) pred približno 5300 leti v Ötztalskih Alpah, ki naj bi bilo po eni od razlag povezano s trgovanjem.⁵¹ Obiskovanje gora zaradi nuje je verjetno staro toliko, kolikor je staro človeštvo, drugi vzgibi pa so veliko mlajši. »Čast« prvega zabeleženega vzpona iz rekreacije oziroma »... želje, da bi dosegel pomembno višino ...«⁵² in ne iz nuje, pripada srednjeveškemu pesniku Francescu Petrarki, ki se je leta 1336 skupaj z bratom in dvema služabnikoma povzpel na 1912 metrov visoki Mont Ventoux v Provansi. Ta vzpon večinoma označujejo za začetek planinstva, saj naj bi pomenil prelom v odnosu do gora. V času, ko so se njegovi sodobniki izogibali gora, je bil »... prvi, ki se je povzpел na goro zaradi nje same, da bi užival v razgledu ...«⁵³ Znan je tudi vzpon Leonarda da Vincija, ki je leta 1511 osvojil goro Bo (2556 m) v bližini Monte Rose. Da Vinci omenja še pristop na vrh Tre Signori v gorski skupini Monte della Disgrazia, a letnica vzpona ni znana, kot tudi ne dosežena višina.⁵⁴

Obsežnejše »odkrivanje« vzpetega sveta se je začelo v času razsvetljenstva, v 17. in 18. stoletju, ko so se izobraženci začeli ponovno zanimati za gorski svet.⁵⁵ Pred tem je sicer zanimanje za gore doživelo manjši razcvet že v času humanizma in renesanse. Starejša literatura glede odnosa evropskih intelektualcev do okolja oziroma odnosa družbe do gora v srednjem in zgodnjem novem veku navaja toge mejnike.⁵⁶ So gore sredi drugega tisočletja že bile ljudem prijaznejše ali še vedno le »... grde bradavice, ki so kazile svet kulturne ravnice ...?«⁵⁷ Tudi v zgodnjem novem veku je narava še vedno veljala za lepo in prijetno le tam, kjer je bila »... udomačena in zarisana s šestilom in ravnilom ...«⁵⁸ Zwitter piše, da so nekateri skušali dokazati »... prelomnost [v odnosu evropskih izobražencev do okolja oziroma družbe do gora, op. a.] humanizma 14. in 15. stoletja, drugi so prelomnico videli v večji stopnji obvladovanja narave zaradi znanstvenega napredka v 17. stoletju, spet tretji pa v romantiki poznega 18. stoletja, ki so jo interpretirali kot reakcijo na tehnološki napredek – ta naj bi vodil k prevrednotenju odnosa do okolij, ki naj bi jih prej imeli za »divja«, denimo Alpe. V resnici gre za dolgotrajen proces spreminjanja, ki v prostoru ni imel enotne časovne dinamike. Močno pozitivno vrednotenje pokrajine srečamo že v 17. stoletju in prej, medtem, še v poznem 18. stoletju, pa so pogoste religiozno-magične razlage naravnih pojavov in procesov. V samem predstavljanju narave je sicer med 17. in 19. stoletjem prišlo do izrazite sekularizacije ...«⁵⁹

Panorama, ki se v literaturi omenja pod različnimi imeni, kot Panorama gorenjskih Alp in Panorama okolice Radovne, je najstarejša upodobitev Triglavskega pogorja, saj nosi datum 10. september 1701. Zdaj je last Narodnega muzeja v Ljubljani. Ni ohranjena v celoti, na zadnji strani je namreč zapis *Abriß Nr. 19*, iz česar je mogoče sklepati, da je obstajalo vsaj še osemnajst podobnih panoram. S spremnim besedilom pod sliko je pravilnost panorame podpisal župnik Matija Ločnikar, ki je v Gorjah župnikoval od leta 1685 do leta 1725.

Sodeč po slikah je neznani avtor gotovo poznal tudi Krmo in planine nad Gorjami, ker je panoramo risal z grebena nad Radovno. (Vir: Orožen, Fran:

O zemljevidih slovenskih pokrajin, *Gore in ljudje*, 1947, št. 6-8, str. 167)

Kljub opisanemu pa vemo, da do razsvetljenstva ljudje niso obiskovali gora zgolj občasno in posamezno, vzpeti svet so iz različnih razlogov naseljevali že pred tisočletji, bodisi zaradi prenaseljenosti nižinskih območij, kmetijstva (planšarstvo), lova, iskanja rud, izkoriščanja gozdov ali umika pred zavojevalci. Verjetno so tudi že davno pred srednjim vekom pristopili na številne vrhove. Pastirji, lovci, iskalci rude in zeliščarji so bližnje gore poznali ter tam doživeli veliko več, kot o tem skopo poročajo pisni viri. Tja so pristopali anonimno – brez védenja okolice in brez pisnih sledi.⁶⁰ So pa za njimi ostale mnogotere fizične sledi, ki jih v zadnjih desetletjih odkrivajo arheologi. Arheološke raziskave kažejo, da je v slovenskih Alpah človek že zelo dolgo prisoten. Že pred več deset tisoč leti so se lovci in nabiralci zatekali v jame gorskega sveta, na primer v Potočko zijalko (1675 m) na Olševi, v Medvedjo jamo (1500 m) na Mokrici ali jamo Divje babe v Idrijsko-Cerkljanskem hribovju (450 m).⁶¹ V bronasti dobi se z najdbami orožja prvič zgostijo dokazi o obiskih slovenskega visokogorja. Pojavlja se puščanje posameznih kosov orožja, kar je verjetno povezano z darovanjem bogovom.⁶²

Tako se je odnos do gora počasi spreminjal od obdobja, ko so bile gore za domačine predvsem »vir zaslužka« zaradi različnih dejavnosti, ki so jih tam opravljali, prek obdobja razsvetljenstva, ko so gore začeli »odkrivati« izobraženci, predvsem iz estetskih in raziskovalnih nagibov, obdobja neorganiziranega gornštva (od konca 18. do prve polovice 19. stoletja), ko so gore začele postajati območje preživetja prostega časa, obdobja organiziranega gornštva (od druge polovice 19. stoletja do sredine 20. stoletja. Leta 1857 je bilo v Londonu ustanovljeno prvo tovrstno društvo – *Alpine Club*, leta 1893 je bilo ustanovljeno Slovensko planinsko društvo, od leta 1874 pa je na Kranjskem delovala podružnica Nemškega in avstrijskega planinskega društva), pa vse do obdobja množičnega gornštva (od približno sredine 20. stoletja).⁶³

PRVI RAZISKOVALCI IN PRVI PRISTOPI V NAŠIH GORAH

»V naši deželi obstaja – poleg doslej navedenih – še več različnih, dobrih, izbranih in slavnih zelišč, zlasti pa v visokih gorovjih, kot na primer na gorah Kerme, Stola, Bistriških snežnikov, Nanosa in na gori Učka. Ta slednja je od mnogih piscev z lepimi redkimi zelišči dobila posebno slavo. Zato tudi te visoke gore pogosto, vsako leto, obiskujejo botaniki in kopači korenin iz različnih dežel; ker namreč tam zgoraj najdejo marsikatero imenitno koreno in zelišča.« S temi besedami je naš znameniti vseved Janez Vajkard Valvasor v leta 1689 izdani *Časti in slavi vojvodine Kranjske*, obširnem znanstvenem pregledu dežele Kranjske, sploh prvič opisal prve znane pristope na niže ležeče slovenske gore. O visokih snežnikih pa je zapisal, da »v knjigi prirode niso najslabši listi«.⁶⁴

Nabiralci zelišč, rudarji, lovci, ki so sledili ranjeni divjadi, in pastirji med iskanjem izgubljene drobnice ter živine, so pristopali v gore, ne da bi kdo za to vedel ali to zapisal. Prve dokumentirane pristope pa so opravili tisti, ki so bili ne le tesneje povezani z naravo in gorskim okoljem, ampak so ju tudi preučevali in opisovali. To so bili zlasti naravoslovci iz obdobja razsvetljenstva v 17. in 18. stoletju. Naravoslovje je doživelo prvi razcvet že v renesansi, zlasti po zaslugi čedalje bolj priljubljene botanike in glaciologije, nato pa sta se tema smerema raziskovanja pridružila še zemljepis in geologija. Pri slednji je za planinstvo še posebej pomembna mineralogija. Tako so za prva odkrivanja slovenskih gora zaslužni zlasti botaniki in geologi.

Med raziskovalci slovenskih pokrajin v 17. stoletju izstopa kranjski plemič Janez Vajkard Valvasor (1641–1693). V drugi polovici 17. stoletja je bilo za učenjake, ki so se ukvarjali z naravo, značilno prepletanje nastajajočega naravoslovja, naravoslovne filozofije in religiozno-magičnih razlag, kar velja tudi za njegovo delo *Čast in slava vojvodine Kranjske* (1689). Vseh vsebin v knjigi, ki jih Valvasor ni razumel, ni označil za čudeže, zavedal se je, da marsičesa naravnega ne razume.

V delu je opisal in sploh prvič zapisal nekatere prve znane pristope na niže ležeče slovenske vzpetine. Imena vzpetin, dolin in rek se sicer pojavljajo že prej, na primer kot mejniki gospodstev v različnih dokumentih, na primer darialnih listinah. Večje pozornosti obisku in raziskovanju gora Valvasor ni namenjal, opisal jih je zgolj na splošno – v drugi knjigi je poglavje »O gorah na Gorenjskem«. Vzpeti svet je omenjen tudi pri naštevanju in obravnavanju prelazov in cest. Te tematike se dotika še pri poglavju o naravnih znamenitostih. V poglavju »O naravnih redkosti dežele Kranjske« omenja gori Crainberg, ki se nahaja pri Kranjski Gori, in Kermo. Z opisoma o »luknji skozi goru«, skozi katero se lahko pride iz Gorenjske v Bovec, je verjetno mislil na Prisojnik in njegovo Okno. Ker teh krajev ni obhodil sam, je lahko Okno zamenjal tudi s sosednjim Vršičem (1611 m), čez katerega je vodila prastara prometna pot iz Zgornjesavske doline na Bovško. Pri opisu Krme pa navaja, da leži med Mojstrano in Bovecem, na podlagi česar lahko domnevamo, da je imel v mislih Triglavsko pogorje. V poglavju »O nenavadnih lastnostih gore Krma« piše: »... Dosti bolj čudno pa je tole: Če kdo opoldne na tej gori poka z bičem, sledi neposredno in takoj nevihta z gromom in točo, čeprav je dan še tako jasen. Naj se to zdi pametnemu bralcu še tako nenavadno in neverjetno, to le niso zgolj govorice, temveč je preverjeno. In bralec ne sme misliti, da to potrjujejo samo izjave ljudi, ki živijo v okolici. To sta namreč v zadnjih letih sama osebno videla gospod Johann Baptista Patermann in gospod Laurentius von Rechberg, oba doktorja medicine.« Po Valvasorju tako izvemo za dva njegova predhodnika, ki sta že v 17. stoletju hodila v okolici Triglava. Žal je to tudi vse, kar pri Valvasorju izvemo o njunem vzponu na goro Kermo in o njiju.⁶⁵

Prvi obiskovalci gora so bili nabiralci zelišč, rudarji, lovci, ki so sledili ranjeni divjadi, in pastirji med iskanjem izgubljene drobnice in živine. Pristopali so v gore, ne da bi kdo za to vedel ali to zabeležil. (Risba: Vlasto Kopač. Vir: Lovšin, Evgen: V Triglavu in v njegovi soseščini, 1944, str. 91; Fototeka SPM)

Giovanni Antonio Scopoli
(1723–1788).
(Vir: Fototeka SPM)

Giovanni Antonio Scopoli

Med pomembnejše naravoslovce tega obdobja pri nas uvrščamo Italijana Giovannija Antonia Scopolija (rojen 3. ali 13. junija 1723 v Cavaleseju – umrl 8. maja 1788 v Pavii), ki je postavil temelje sodobnemu znanstvenemu, naravoslovnemu raziskovanju Kranjske. Kot rudniški zdravnik v Idriji je preučeval kranjsko rastlinstvo in živalstvo ter zbiral gradivo za svoja najpomembnejša dela. V letih 1755 in 1766 je prepotoval velik del Kranjske in kot prvi dokumentirano leta 1758 pristopil na Storžič, leta 1759 pa še na Grintovec v Kamniško-Savinjskih Alpah. V letih 1761 in 1762 je obhodil tudi Bohinjsko-Tolminske planine in se povzpel na južno vznožje Triglava nad Velim poljem.⁶⁶

Baltazar Hacquet

Slabih dvajset let po Scopolijevih najbolj znanih pristopih na vrhove Grintovcev je njegova slava v Idrijo pripeljala naslednika, zdravnika, naravoslovca in v poznejših letih tudi etnologa Baltazarja Hacqueta (rojen leta 1739 ali 1740 v Le Conquetu v Franciji – umrl 10. januarja 1815 na Dunaju).⁶⁷ Bil je po rodu Bretonec, zato se je imenoval tudi Belsazar. Eden od razlogov za njegov prihod, potem ko je želel izstopiti iz vojaške in nastopiti civilno službo, je bil prav Scopoli, kot pravi v avtobiografiji: »...odločil sem se, da se premestim v javno upravo; odločil sem se za Kranjsko zaradi naravoslovja in dobro znanega rudnika živega srebra; poleg tega je tam živel slavni Scopoli.«⁶⁸

Hacquet je bil član enajstih evropskih akademij znanosti in umetnosti, najbolj pa slovi po delu *Oriktografija Kranjske*⁶⁹ (Rudopisje Kranjske) v štirih knjigah, izdanih v letih 1778–1789 v Leipzigu. V naši planinski zgodovini ga najpogosteje povezujemo s Triglavom. Hacquet je namreč že v prvem delu svoje *Oriktografije* prikazal bakrorez najvišje gore na Kranjskem, ki jo imenuje *Veliki Terglau* in ki naj bi bila po njegovih meritvah visoka 1549 pariških sežnjev.⁷⁰ Bakrorez je najstarejša znana slikovna upodobitev Triglava.

V času priprave na izdajo *Oriktografije* je skušal leta 1777 kot prvi dokumentirano doseči vrh Triglava, a mu je uspel le vzpon čez planino Konjščico in Velo polje na Mali Triglav, ta pot pa je dobila ime Bohinjski pristop. Čeprav Hacquetu ni uspelo osvojiti Triglava še pred prvim dokumentiranim vzponom leta 1778, to ne zmanjšuje dejstva, da je bil izjemen gornik. Še istega leta je obhodil Čaven, Dolino Triglavskih jezer, Golak, Gorjance, Gotenico, Javornik, Krim, Ljubelj, Mokrc, Nanos, Porezen, Snežnik in Učko. Leta 1778 je svoje pohode nadaljeval po vsem hribovju, ki obkroža Ljubljansko kotlino, in se podal od Vrhniko čez Polhograjsko hribovje v Poljansko dolino, Kropo, Kamno Gorico, Radovljico in na Bled. Temu so sledili še številni drugi pohodi.⁷¹

Baltazar Hacquet (1739
ali 1740–1815)
(Vir: Fototeka SPM)

*Bres ufe shele eniga dobizhka, inu bres
nerefnize, ampak is sgol nagnjenja to
povedati, kar se je vidilu inu skuffilu,
is Lubesni pruti eni dusheli tiga nar-
mogozhneifhiga inu nar bel refsherieniga
Ludstva⁵ od tiga Stariga Sueita.*

Hacquet je na čelo vseh štirih delov *Oriktografije* postavil svoje slovensko vodilno geslo v bohoričici:
»Brez vse želje dobička in brez neresnice, ampak iz
zgolj nagnjenja to povedati, kar se je videlo in skusilo,
iz ljubezni do ene dežele najmočnejšega in najbolj
razširjenega [slovenskega] ljudstva starega sveta.«

Žiga Zois (1747–1819)
(Vir: Fototeka SPM)

Žiga Zois

Hacquetovo obiskovanje gorskih vrhov je z denarno in drugo pomočjo podpiral kranjski baron Žiga Zois (rojen 23. novembra 1747 v Trstu – umrl 10. novembra 1819 v Ljubljani),⁷² osrednji slovenski razsvetljenec, naravoslovec in mecen ter pobudnik kulturnega življenja v svojem času, ki je spodbujal in tudi drugače podpiral prijatelja Hacqueta predvsem zaradi svojega zanimanja za geologijo in še posebej za minerale. Pravzaprav je Zois tisti, ki je spodbudil in finančno podprl prve vzpone na slovenske vrhove. Tudi Hacquetovi soplezalci so prihajali iz Zoisovega kroga, o njih pa Hacquet piše v prvem delu svoje *Oriktografije*: »S pomočjo barona Zoisa sem imel [pri pohodu, op. p.] s seboj dovolj izjemno srčnih ljudi, čeprav med njimi ni bilo mogoče najti nobenega, ki bi mogel reči, da se je že povzpел na vrh gore. Moj učenec, ki ga na račun naravoslovja in medicine vzdržuje omenjeni fužinar, človek, ki je zelo dober poznavalec gora, pa je imel tisti dan ravno toliko veselja [a ne do vzpona, op. p.] kot gamsijski lovci, ki so se z nami vzpenjali na goro: na ta dan je bilo namreč zelo vetrovno, vrh gore pa je bil tako kot ponavadi pokrit z oblaki.«⁷³ Ta učenec, ki ga Hacquet ne imenuje z imenom, je bil Lovrenc Willomitzer (rojen leta 1747 na Madžarskem – umrl 27. januarja 1801 v Stari Fužini). Za ranocelnika se je izučil z Zoisovo finančno podporo, ta mu je pozneje zagotovil še službo v Stari Fužini in ga uporabil tudi za naravoslovna iskanja po bohinjjskih gorah.⁷⁴

Žiga Zois je leta 1777 obljubil nagrado 6 ducatov tistemu, ki bo dosegel vrh Triglava. Dukat, beneški zlatnik ali »cekin« je bil vreden 4 florinte (po 60 krajcarjev) in 24 krajcarjev ali skupaj 264 krajcarjev; 6 cekinov pa 1584 krajcarjev. Takrat je rudar zaslužil 17 krajcarjev na dan, kar je bila razmeroma dobra plača, za katero je dobil 6 kg pšenice ali 85 jajc in pol litra vina ali pa 4 kokoši. Zoisova nagrada 6 cekinov pa je pomenila 93 rudarjevih dnevnih plač. (Deržaj, Zgodovina meritev Triglava, str. 147 in 150.)

Prvo notranjo stran prve knjige *Oriktografije Kranjske* iz leta 1778 krasí monumentalen bakrorez Triglava, ki ga dopolnjujeta dve človeški postavi. Avtor osnovne risbe je bil Hacquet, ta pa je nato služila Franzu Xaverju Baragi, da je izdelal predlogo za bakrorez. Tega je nazadnje izdelal C. Conti. Prvotno je bil bakrorez natisnjen brez napisov Mali Triglav, Kredarica (Krederza) in Velo polje (Bela Pola). Prvi odtis je bil tudi mehkejši in je vseboval več poltonov, kot so meglice, ki so bakrorez naredile bogatejši. V drugem natisu je druga serija odtisov bakroreza bolj groba in dopolnjena z geografskimi napisi in Hacquetovo izmero višine Triglava. Slika Triglava (z višino in imeni) je objavljena že v prvem delu, nato pa tudi v naslednjih.

Desno spodaj sta na bakrorezu upodobljeni dve postavi. Na notranji strani stoji majhen, v meščansko suktno oblečen možak in ob njem velik pastir v širokokrajnem klobuku, dežnem plašču iz lipovega ličja, s palico v roki in v coklah z zapetnikom. Plašč iz trakov lipovega ličja je prazgodovinski del pastirjeve oprave (nekaj takšnega je imel tudi Ōtzi). Na Veliki planini nad Kamnikom so ga uporabljali še po drugi svetovni vojni. Naredili so ga iz mladega lipovega lubja, ki so ga razrezali na trakove, te pa so za nekaj dni namočili v gnojnico, da so se lepše razslojili, in jih potem spirali v tekoči vodi ter razcepili v tanjše sloje. Trakove so nabrali na ovratno vrstico. V dežju so se trakovi sprijeli in niso prepuščali moče, v suhem in toplem vremenu pa je bilo pod plaščem dokaj vroče. Hacquet, ki je posebej poudarjal pomoč domačinov, brez katerih so raziskovalci gora povsem nemočni, je očitno dal na bakrorezu upodobiti sebe kot majhnega meščana, saj je bil tudi dejansko nižje rasti in je bila manjša postava tudi njegov prepoznavni znak na bakrorezu. (Vir: Fototeka SPM)

Štirje srčni možje na Triglavu

Po spodletelem Hacquetovem poskusu, da bi dosegel vrh Triglava, je Zois v spodbudo za čimprejšnji pristop na vrh razpisal nagrado. Že leto dni po Hacquetovem neuspehu se je organiziranja vzpona lotil Willomitzer. Spremljali so ga rudar Luka Korošec z Gorjuš, rudar Matevž Kos iz Jereke in lovec Štefan Rožič iz Savice. Njihovih imen pa nam Hacquet v svoji *Oriktografiji* ni posredoval, z izjemo Korošca, ki ga omenja v tretji knjigi; o drugih je napisal le, da so vrh dosegli trije možje, »dva srčna gamsja lovca in eden mojih bivših učencev«. ⁷⁵ Za imena prvih dokumentiranih pristopnikov na vrh Triglava tako izvemo šele tri desetletja pozneje iz opisa Franca Ksaverja Richterja (rojen 18. avgusta 1783 v Osoblahi na Češkem – umrl 29. maja 1856 na Dunaju), zgodovinarja, geografa in književnika, ⁷⁶ ki je vzpon opisal z uporabo Zoisovih zapiskov, kjer so štirje možje omenjeni tudi po imenih. ⁷⁷ Pot na Triglav je trajala tri dni: 24. avgusta 1778 so prišli na Velo polje, 25. avgusta so nadaljevali pot proti zahodu in taborili pod vznožjem Triglava ter iskali pot na vrh. Dan pozneje, to je 26. avgusta, so prek Zelenega plazu dosegli vrh. ⁷⁸

Med štirimi gorniki je bil po Hacquetovem pisanju Korošec »najbrž prvi, ki je pristopil na vrh, odkar svet stoji«. ⁷⁹ V dolino so se vrnili še istega dne, med sestopanjem pa so pot zaznamovali s kamnitimi možici, da bi se znali naslednjič vrniti po isti smeri, s čimer so bržkone opravili prvo dokumentirano označevanje poti v slovenskih gorah. Kot dokaz, da so vrh res dosegli in tako smeli zahtevati svojo nagrado, so na skale vklesali naslednje začetnice, ki jih je ob lastnem pristopu na vrh leta 1782 prepisal Hacquet: I. S. Z. H. L. K. L. K., ⁸⁰ ki naj bi označevale naslednja imena: Iosephus Secundus (cesar Jožef II.), Sigismund Zois (Žiga Zois), Hacquet, Lovrenc (Willomitzer), Kos in Luka Korošec. A ob izklesanih inicialkah imen se zastavlja vprašanje, kje se je izgubila inicialka Štefana Rožiča – ali se je Štefan Rožič resnično povzpел na vrh? Ob tem moramo opomniti, da so se, kot je omenjal Hacquet, na vrh povzpeli le trije možje in ne štirje, kot navaja Richter. Willomitzer je po Zoisovem nalogu ponovno spremljal Hacqueta leta 1779, ko je ta izmeril nadmorsko višino Triglava. ⁸¹ Toda Richter piše, da Hacquet takrat verjetno ni bil na vrhu, zagotovo pa ga je osvojil ob svojem tretjem poskusu leta 1782, a takrat brez Willomitzerja. ⁸²

Ni zanemarljivo, da je bil Triglav med prvimi doseženimi visokimi vrhovi Alp. Prvič so na vrh Triglava namreč stopili kar osem let pred prvim vzponom na Mont Blanc, pa 22 let prej kot na Grossglockner in 87 let prej kot na Matterhorn. Bohinjci so zares ponosni na prvopristopnike, o čemer se lahko obiskovalci ob Bohinjskem jezeru prepričajo med občudovanjem leta 1979 odkritega spomenika »štirim srčnim možem«.

Risba prvopristopnikov izpod peresa Vlasta Kopača (Vir: *Planinski vestnik* 1978, str. 69)

Risba Vlasta Kopača: Spominski znak ob 200. obletnici prvega pristopa na Triglav
(Vir: Fototeka SPM)

Postavljanje spomenika »štirim srčnim možem« leta 1979 v Bohinju
(Vir: Fototeka SPM)

Karel Zois (1756–1799)
(Vir: Fototeka SPM)

Karel Zois

Kot botanik je bil v drugi polovici 18. stoletja pomemben brat Žige Zoisa Karel (rojen 18. novembra 1756 v Ljubljani – umrl 29. oktobra 1799 v Trstu), po katerem se imenujeta Zoisova zvončica in Zoisova vijolica. Znan je tudi po tem, da je zasadil prvi botanični vrt na Kranjskem, in sicer na družinski posesti, gradu Brdo pri Kranju. Rastline za svoj herbarij je s svojimi sodelavci domačini nabiral po vrhovih Karavank, Kamniško-Savinjskih in Julijskih Alp. Njegova gorniška zapuščina je tudi postavitev prvih planinskih koč pri nas. Prvo je dal postaviti pri Dvojnem jezeru v Dolini Triglavskih jezer; drugo pa na Velem polju. Domnevno naj bi dal postaviti tudi kočo v zgornjem delu Doline Triglavskih jezer in eno v Karavankah, natančneje na Javornškem Rovtu.⁸³

Valentin Vodnik

Iz Zoisovega kroga izstopa še Valentin Vodnik (rojen 3. februarja 1758 v Zgornji Šiški pri Ljubljani – umrl 8. januarja 1819 v Ljubljani),⁸⁴ ki je napisal odo slovenskemu gorskemu svetu z naslovom *Vršac*, verjetno posvečeno 2194 metrov visokemu Vršacu pri Kanjavcu, ki mu danes zato pravijo tudi Vodnikov Vršac.⁸⁵ Vodnika, ki je kot kaplan na Koprivniku v Bohinju spoznal Zoisa med njegovim obiskom fužin, sedaj štejemo kot začetnika planinske poezije pri nas.⁸⁶

Valentin Vodnik (1758–1819)
(Vir: Fototeka SPM)

Leta 1794 se je bil Valentin Vodnik, takrat kaplan na Koprivniku, povzpel na Kredarico. Prvi dan je s Koprivnika v devetih urah s sopotniki prispel na Velo polje in potem krenil čez Steriščico med Krmo in Triglavom na Kredarico. Pohvalil je imeniten razgled po velikem delu Kranjske.

Leta 1795 je bil spet dvakrat v teh krajih, ko je vodil Zoisovo odpravo v Triglavsko pogorje. O tem vzponu natančneje poroča kranjski grof Franc Hohenwart. Skupaj s šentjakobskim župnikom, Jozefom Pinhakom iz Moravske, sta se iz Ljubljane peljala na Javornik, kjer ju je pričakal Vodnik. Drugi dan so šli na izlet na Belščico, na Veliki in Mali Stol ter se zvečer vrnili na Javornik. Potem so skozi Bled krenili v Bohinjsko Bistrico in k izviru Bistrice. Vodnik je moral zaradi božje službe domov na Koprivnik in se je čez dva dni spet vrnil v Bohinjsko Bistrico. Tako so 17. avgusta 1795 krenili skozi Staro Fužino k slapu Savica in od tam na planini Dedno polje in Ovčarija, kjer so občudovali čudovit razgled. V bližnji planinski koči jih je pozdravil baron Karel Zois, brat Žige Zoisa, in jih gostoljubno sprejel za dva dni. Zvečer so pred kočo občudovali sončni zahod. Navdušeni Vodnik je ob tem zložil tri kitice pesmi, ki je vse očarala. Dvajsetega avgusta so odšli na Ledine pod Triglavom, od koder sta Vodnik in Pinhak s svojima vodnikoma krenila proti Triglavu, Hohenwart pa je raziskoval okolico Ledin.

(Vir: Mikša, Peter, Vehar, Maja: »Na Vršac mi stopi in sedik«: Sodelovanje Žige Zoisa in Valentina Vodnika pri raziskovanju Triglavskega pogorja. V: Legan Ravnikar, Andreja (ur.), Orel, Irena (ur.), Jelovšek, Alenka (ur.). *Oživljeni Vodnik : razprave o Valentinu Vodniku*. 1. izd. Ljubljana: Založba ZRC, 2019. Str. 179-192, 235, 250-251, ilustr. Zbirka Linguistica et philologica, 39.

Prvi vzpon po zaledenem slapu v Sloveniji so leta 1979 izvedli Vanja Matijevac, Blaž Oblak in Lado Vidmar, ko jim je v dveh dneh uspelo preplezati zaledeneli slap Lucifer v Martuljku. Od takrat se je ledno plezanje v Sloveniji zelo razvilo. Že leta 1985 je bil opravljen vzpon v slapu Čedca v Makekovi Kočni na Jezerskem in ocenjen s 7. Tem težavam so se približali vzponi v lednih slapovih Stirofobija, Lambada, Čaša, Nirvana, Psihoanaliza, Membrana, Rinka in drugih. Na fotografiji levo Aljaž Anderle, uspešen slovenski ledni plezalec v slapu Lambada. (Vir: Arhiv Urban Golob)

prvenstveni vzpon na 6615 metrov visoki K 7 West v Pakistanu. Žirijo so pri slovenskem vzponu posebej navdušili njun raziskovalni alpinizem, minimalistični lahek alpski slog, moštveni duh, strast, predanost, skromnost, srčnost in to, da sta kot nepoklicna alpinista preplezala tako smer. Predsednik žirije, Američan Michael Kennedy, pa je dodal: »Podelitve nagrade zlati cepin 2012 žirija ne vidi kot tekmovanje, marveč kot praznovanje alpinizma, predanosti in vrednot. S svojo odločitvijo za najboljši, najpomembnejši alpinistični vzpon na svetu v letu 2011 želimo navdušiti vse mlade alpiniste po svetu, naj k alpinizmu in plezanju pristopijo s strastjo, spoštovanjem do gora, narave in soplezalcev ter s ponižnostjo in skromnostjo. Vseh šest nominiranih vzponov je fantastičnih – poudarjamo, da nobeden od njih ni slabši od drugega. Odločitev je bila tudi subjektivna in čustvena, vendar smo se odločali tudi na podlagi tega, kar čutimo v srcu.« Drugi slovenski vzpon med nominiranimi je bil prvenstveni vzpon na Xuelian North East (6249 m), ki so ga opravili Aleš Holc, Peter Juvan in Igor Kremser. Zlati cepin so si leta 2015 prislužili tudi Aleš Česen, Luka Lindič in Marko Prezelj za prvenstveno smer v severni steni Hagšuja.³¹⁸ Naslednje leto je bila ta nagrada podeljena Slovincema Urbanu Novaku in Marku Prezlju ter Američanu Haydenu Kennedyju in Francozu Manuju Pellissierju za prvenstveni vzpon v vzhodni steni Cerro Kishtwarja v indijskem Kašmirju.³¹⁹ V letu 2018 pa je kot deseti po vrsti prejel zlati cepin za življenjsko delo Andrej Štremfelj.³²⁰ Že naslednje leto je to priznanje znova romalo v slovenske roke. Aleš Česen, Luka Stražar in Američan Tom Livingstone so bili dobitniki zlatega cepina za leto 2019 za njihov prvi vzpon na Latok 1 s severne strani.³²¹

V slovenskem športu je najvišje priznanje, ki ga lahko dobi športnik ali športni delavec, Bloudkovo priznanje. Podeljujejo se plakete in nagrade. V letu 2010 je Bloudkovo plaketo za življenjsko delo v športu prejel alpinist, gorski reševalec, publicist in pisatelj Tone Škarja.³²² Tovrstno priznanje za leto 2012 sta za pomemben mednarodni dosežek v športu dobila tudi Nejc Marčič in Luka Stražar.

Aprila 2012 je pri PZS formalno začela delovati Slovenska mladinska alpinistična reprezentanca (SMAR). Namen članstva mladih alpinistov v reprezentanci je doseganje kakovostnih (vrhunskih) vzponov, spodbujanje in izražanje posameznikove plezalske in organizacijske sposobnosti ter izbiranje in uresničevanje lastnih kakovostnih alpinističnih

Na fotografiji desno Luka Lindič v smeri Ledenka leta 2010, ki je dolga leta veljala za najtežjo ledno smer pri nas (Vir: Arhiv Jure Oblak)

Leva slika: Andrej Grmovšek v steni Cerro Torreja leta 2005 (Vir: Arhiv Silvo Karo)

Luka Lindič leta 2009 v Bagiratiju 2 (Vir: Arhiv Marko Prezelj)

Pozimi leta 2010 v Skalaški smeri v Triglavski severni steni (Vir: Arhiv Marko Prezelj)

Medtem ko smeri z oceno nad 8c med slovenskimi plezalci niso več redkost, je uspehov v smereh, težkih 9a, le nekaj več kot deset. Na fotografijah dve od najtežjih slovenskih športnoplezalnih smeri na začetku drugega tisočletja in dva od le štirih Slovencev do takrat s preplezano smerjo te težavnosti.

Jure Golob je leta 2001 kot prvi preplezal težak projekt v »Hladilniku« Mišje peči in ga imenoval Martin Krpan. Marca 2002 je Mateju Sovi (na sliki levo) uspela ponovitev. Februarja leta 2003 je Urošu Perku (na sliki desno) uspelo podaljšati Sanjski par (Sanjski par – podaljšek), večletni projekt Tadeja Slabeta v »Tedijski luknji« v Mišji peči, ki ga je ocenil z 9a. (Vir: Arhiv Urban Golob)

Natalija Gros je leta 2008 s preplezano smerjo Histerija (na sliki desno) postala prva Slovenka, ki ji je v naravni steni uspelo preplezati smer z oceno 8c+. (Vir: Arhiv Urban Golob)

ciljev (doma, v Alpah in v drugih gorstvih). Člani reprezentance so mladi slovenski perspektivni alpinisti, ki so s svojimi vzponi v preteklosti že opozorili nase, so alpinistično aktivni v vseh zvrsteh alpinizma in plezajo na določeni ravni. Članstvo v reprezentanci traja največ tri leta in je omejeno na največ deset članov. V tem času člani reprezentance aktivno sodelujejo (poleti in pozimi, doma in drugod) pri soorganizaciji različnih akcij: plezalni tabori, plezalni vikendi, enodnevne plezalne aktivnosti, sodelovanje in izmenjave z alpinisti drugih držav, udeležba na mednarodnih plezalnih taborih, odprave itn. Prva tri leta je SMAR vodil Marko Prezelj.³²³

Športni plezalci so nadaljevali z odličnimi vzponi. Smeri z oceno nad 8c med slovenskimi plezalci niso bile več redkost. Pri tem so prednjačili Franci Jensterle, Uroš Perko, Jure Golob, Matej Sova, Luka Zazvonil, Klemen Bečan in drugi. Leta 2005 se jim je z uspehom v 8c v smeri Vizija v Mišji peči pridružila do tedaj najuspešnejša tekmovalka Martina Čufar. Leta 2001 je nastala prva slovenska smer z oceno 9a. Jure Golob je v Mišji peči preplezal novo smer in jo poimenoval Martin Krpan.³²⁴ Leta 2003 pa je Uroš Perko preplezal podaljšek smeri Sanjski par, ki je tudi dobila to oceno. To težavnostno stopnjo je uspelo preplezati še Mateju Sovi, Klemenu Bečanu in Domnu Škoficu, ki je Slovenec z največ preplezanimi smermi ocene 9a ter tudi najtežjo – 9a+. To mu je uspelo preplezati konec leta 2014, ko je bil uspešen v smeri Papichulo v španskem plezališču Oliana. Pri ženskah sta primat v najtežjih smereh od Čufarjeve prevzeli Maja Vidmar in Natalija Gros. Obe sta že preplezali smeri, ocenjene z 8c+.

Uspešno je bilo tudi na tekmovanjih. Ko je Čufarjeva leta 2006 zaključila tekmovalno kariero, je že imela za seboj odlične naslednice: Lučko Franko, Natalijo Gros, Majo Vidmar in Mino Markovič. Nasledile so jo tudi pri nabiranju

medalj s svetovnih prvenstev. Mina Markovič je v tem obdobju imela srebrno iz težavnosti (2014) ter srebrno (2014) in bronasto v kombinaciji (2011), Maja Vidmar pa dve bronasti iz težavnosti (2007 in 2009). Pri fantih je Jernej Kruder leta 2014 dobil srebrno medaljo v tekmi na balvanih.

V tem času se je balvansko plezanje razvilo v samostojno disciplino, tako v plezališčih kot tudi na tekmovanjih. Slovenski začetki segajo v devetdeseta leta. Prvi balvanski »problem« z oceno 8A je leta 2000 preplezal Blaž Rant. Uspel je v balvanskem problemu *Unendliche geschichte* v Švici. Leta 2001 je bil preplezan najtežji slovenski balvan (*Pantarrhei*, 8A). Avtor je Urh Čehovin, ki je tako prevzel vodilno mesto med slovenskimi balvanisti. Leto pozneje, leta 2002, je Čehovinu uspelo preplezati problem *Pluto aus der Jagd*, ki je imel sprva oceno 8B, vendar so ga ponavljavci ocenili z 8A+. Leta 2003 mu je v Maltatalu v Avstriji uspel njegov najtežji balvan, *Power of goodbye* 8B+, naslednje leto pa še *Beginning of the end* 8B+, takrat najtežji slovenski balvanski problem. Leta 2007 je Čehovin v slovenskem balvanišču Zalog preplezal *The end*, ocenjen z 8C. Slovenski balvanisti tistega časa so še David Stepanjan, Rok Klančnik, Jernej Kruder, Gregor Šeliga in drugi. Pri ženskah sta najuspešnejši Katja Vidmar in Natalija Gros.

V sredini drugega desetletja je bila plezalno zelo uspešna Mina Markovič. V tem času ji je na mednarodnih tekmovanjih uspelo iz težavnosti osvojiti zlato (2015),³²⁵ srebro (2014) in bron (2016) ter v kombinaciji srebrno (2014) in bronasto medaljo (2011). V drugi polovici desetletja je med plezalkami prevladovala Janja Garnbret, ki je bila na vrhu svetovnega pokala v težavnostnem plezanju in kombinaciji (2016,³²⁶ 2017,³²⁷ 2018³²⁸), v letu 2018 pa je na svetovnem prvenstvu osvojila tudi zlato v težavnosti, balvanih in olimpijski kombinaciji ter s tem postala najmlajša tekmovalka, ki je imela zlate medalje s svetovnih prvenstev v vseh treh disciplinah.³²⁹

V letu 2017 je v katalonski Santa Linyi preplezala *Selecció Natural* in tako postala druga Slovenka (za Mino Markovič) z osvojenim smerjo težavnosti 9a.³³⁰ V oktobru 2018 pa je Vita Lukan z drugim mestom na mladinskih olimpijskih igrah v Buenos Airesu postala prva Slovenka z olimpijskim odličjem v športnem plezanju.³³¹

Nekateri naši najuspešnejši športni plezalci in tekmovalci v obdobju 2005–2015: Jernej Kruder (zgoraj levo), Maja Vidmar (zgoraj desno), Mina Markovič (spodaj levo), Klemen Bečan (spodaj desno). (Vir: Arhiv Luka Fonda)

Pri fantih je prvi dobitnik medalje Jernej Kruder s srebrno na balvanih leta 2014. Naslednje leto je Domen Škofic svetovni pokal zaključil s tretjim mestom v kombinaciji,³³² leto zatem pa je postal prvi v težavnostnem plezanju.³³³ Jernej Kruder pa je v letu 2018 nadgradil uspeh izpred štirih let in postal zmagovalac svetovnega pokala v balvanskem plezanju.³³⁴ V tem obdobju sta medalje v tekmah svetovnega pokala dosegala tudi paraplezalca Tanja Glušič (kategorija B2 – omejitve vida) in Gregor Selak (kategorija RP3 – omejena moč, gibanje ali ravnotežje).³³⁵

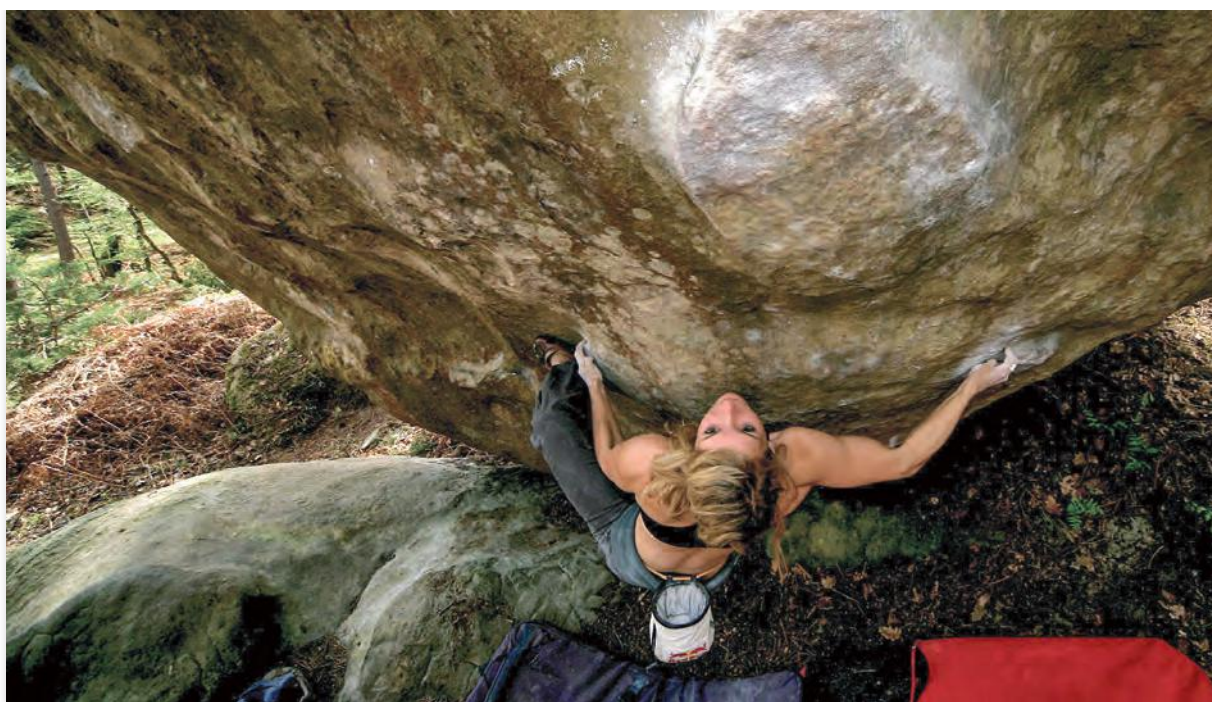
V letu 2011 je v kraju Log-Dragomer pri Vrhniki prvič na slovenskih tleh potekala tekma svetovnega pokala v balvanskem plezanju.³³⁶

Leta 2012 je Bloudkovo nagrado prejela Mina Markovič, leta 2018 pa Janja Garnbret. Slednja je bila tudi slovenska športnica leta 2018 (tudi 2019 in 2021), istega leta je športnica leta med invalidi postala paraplezalka Tanja Glušič. Glušičeva je članica slovenske paraplezalne reprezentance, ki je nastala leta 2016.

V tem času sta se pri nas zelo razvila tudi tekmovalno ledno plezanje in tekmovalno turno smučanje. Slovenci smo med pionirji tekmovalnega lednega plezanja s tekmami v Bohinju od leta 1992 do leta 1999, državnim pokalom od leta 2000 (pozneje slovensko-hrvaški oziroma slovensko-hrvaško-srbski pokal v lednem plezanju). Prav tako pa tudi s tekmovalci na najvišji ravni od leta 1997, mednarodnimi sodniki od leta 2002 ter aktivno udeležbo predstavnika PZS v Komisiji za ledno plezanje UIAA in Podkomisiji za ledno plezanje pri Komisiji za gorske športe PZS. Poseben pečat lednemu plezanju dajejo vrhunski rezultati slovenskih tekmovalcev: Janez Svoltšak je januarja 2016 dosegel prvo slovensko lednoplezalno zmago svetovnega pokala v kategoriji težavnosti in osvojil tudi naslov evropskega prvaka 2016. Za odlične rezultate je prejel Bloudkovo plaketo za leto 2017.

Tudi turno smučanje je čedalje bolj priljubljeno, prav tako raste zanimanje za tekmovalno panogo, ki se ji obeta premiera na zimskih olimpijskih igrah leta 2022 v Peking. V Sloveniji korenine turnosmučarskih tekmovanj segajo v leto 1926, ko je bil Turistovski klub Skala pobudnik in organizator smučarskega teka na 50 kilometrov: 30. januar, Bled-Ribno-Jelovica-Lipnica-Bled (32 udeležencev, 26 prišlo na cilj, zmagali so Joško Janša, Stanko Kmet in Gustav Ogrin.)

Natalija Gros je leta 2010 z uspehom v balvanskem problemu *Les beaux quartiers*, ocenjenem z 8A, ki se nahaja v svetovno znanem balvanišču Fontainebleau, opravila najtežji ženski slovenski balvanski vzpon. (Vir: Arhiv Luka Fonda)

Od leta 2004 tekmovalci merijo moči tudi v slovenskem pokalu in se udeležujejo mednarodnih tekem na najvišji ravni, kjer je največje uspehe dosegel Nejc Kuhar. Leta 2015 je prejel Bloudkovo plaketo za pomemben tekmovalni dosežek v športu.

Od leta 2018 deluje projekt OSP ali Opremimo slovenska plezališča (<https://projektoisp.si/>), ki je pobuda vključevanja plezalcev v skrb za plezališča ter spodbujanja odgovornega ravnanja in varnega plezanja. Obiskovanje plezališč je brezplačno, zato je odgovornost vsakega plezalca, da po svojih močeh prispeva k vzdrževanju opreme ter s svojim ravnanjem poskrbi za ohranjanje plezališč in narave okoli njih. »Prihodnost je v naših rokah; v naši močni plezalski skupnosti, ki je zaprisežena skalam in jih želi ohraniti varne, dostopne in urejene.« Projekt OSP je del Sklada slovenskih plezališč in zbira finančne ter materialne prispevke za preopremljanje in obnovo plezališč. Prav tako je stična točka Sklada s plezalci, saj lahko vsakdo opozori na pomankljivosti, nevarnosti in težave v povezavi s plezališči. Cilj projekta OSP je z donacijami in sponzorskimi sredstvi zagotoviti trajni vir finančnih sredstev za urejanje plezališč, ki bo plezalcem omogočil varnejše in brezskrbno plezanje.

Slavnostna otvoritev Slovenskega planinskega muzeja je bila ob množični udeležbi ljubiteljev gora in z govorom predsednika države 7. avgusta 2010. Na fotografiji z leve: nekdanji direktor Slovenskega planinskega muzeja Miro Eržen, nekdanji predsednik PZS Franci Ekar, pod vodstvom katerega je bila uresničena dolgoletna želja planincev po muzeju, tedanja ministrica za kulturo Majda Širca, tedanji predsednik Republike Slovenije Danilo Türk in tedanji predsednik PZS Bojan Rotovnik. (Vir: Fototeka SPM)

Slovenski planinski muzej

Drugo desetletje je na kulturnem področju prineslo močno želene *Slovenski planinski muzej*. Njegova zgodba je bila dolga in trnova. Prva pobuda za muzej se je porodila že v prvem letu dvajsetega stoletja, izrazila pa jo je Češka podružnica SPD. V glasilu *Alpský Věstník* so zapisali, da bi bila naloga muzeja »podajati kar najbolj nazoren pouk o alpskih deželah, predvsem o slovenskih planinah. Obsegal naj bi reliefe gorskih skupin, značilne rudnine, rastlinstvo in živalstvo, fotografije, stare in nove slike ter mape, diagrame in modele o pomiku ledenikov, modele koč, narodopisne predmete, zgodovinski razvoj turistične opreme in tehnike v hribolastvu ...«. ³³⁷ A ta pobuda ni pritegnila večjega zanimanja in je za nekaj desetletij padla v pozabo. Ob Ljubljanskem velesejmu septembra 1933 so med nizom razstav priredili tudi alpinistično. Urednik Planinskega vestnika Josip Tominšek je ob poročilu o razstavi zapisal, da naj bi bila razstava osnova za bodoči planinski muzej. Zamisel o muzeju je bila na skupščinah literarno-znanstvenega odseka SPD obravnavana še večkrat, še zlasti potem, ko je ljubljanska mestna občina dala SPD-ju v nekdanji Auerspergovski palači, zdaj sedežu Slovenske akademije znanosti in umetnosti, na voljo dva prostora. Stekla je akcija zbiranja dokumentarnega gradiva, a do druge svetovne vojne muzeja ni bilo. Počakati je bilo treba do leta 1950, da je prva skupščina PZS sprejela sklep, naj se začne zbirati gradivo za planinski muzej. Še večjo pobudo je dala Ljubljanska planinska razstava julija 1955 na Gospodarskem razstavišču, kjer so bile razstavljene fotografije in drugo gradivo o zgodovini planinstva, organizacijski strukturi, alpinizmu, planinski opremi, literaturi, rastlinstvu in gorski reševalni službi. Razstavo si je ogledalo 20.000 obiskovalcev. Zagotovitev prostorov za muzej je bila prednostna naloga, celo pred dograditvijo skupnega doma planincev, lovcev in ribičev Zlatorog, za katerega pa ni bilo nikoli usklajeno, kje naj bi stal. Po uničenju začasnega skladišča PZS v požaru aprila 1958 in poznejši posvojitvi začasne hiše na Dvorčakovi ulici v Ljubljani, kjer je bil od leta 1961 do 2018 sedež PZS, se ti načrti namreč niso uresničili. Leta 1965 je nastala zamisel, da bi muzej nastanili v prostore Ljubljanskega gradu, na katerem so potekala obnovitvena dela, vendar tudi ta pobuda ni živela. Leta 1984 je bila predvsem po zaslugi vsestranskega in neu-

trudnega planinskega delavca Avgusta Delavca v Mojstrani odprta stalna *Triglavska muzejska zbirka* (imenovana tudi Triglavski muzej).

V drugi polovici devetdesetih let so se začele stvari počasi spreminjati. Leta 1996 je bilo v sodelovanju med PZS, Občino Kranjska Gora in PD Dovje-Mojstrana, pozneje pa še z Javnim zavodom Triglavski narodni park in Gornjesavskim muzejem z Jesenic podpisano pismo o nameri za postavitev Slovenskega planinskega muzeja.³³⁸ Slovenski planinski muzej so ob množični udeležbi ljubiteljev gora odprli 7. avgusta 2010.

V enem najsodobnejših muzejev v Sloveniji (ki organizacijsko spada pod Gornjesavski muzej Jesenice) si obiskovalci lahko v okviru stalne razstave ogledajo uvodni film, ki jim predstavi slovenski gorski svet ter povezavo Slovencev z gorami. Interaktivni del razstave pa obiskovalce izzove na reševanje različnih nalog in izzivov, po katerih so nazadnje poplačani z nagrado – pogledom na goro ter razglednico muzeja, na kateri je toliko žigov, kolikor nalog so pravilno rešili. Poleg stalne razstave so si obiskovalci v letih od odprtja lahko ogledali tudi številne občasne razstave. Med odmevnejšimi sta bili razstava ob 90. obletnici ustanovitve TK Skala in razstava fotografij Jake Čopa ob stoletnici njegovega rojstva.

Po besedah tedanjega direktorja muzeja Mira Eržena si je v prvem letu po odprtju muzej ogledalo blizu 26.000 obiskovalcev. Med temi so prevladovali domači obiskovalci starejše generacije, približno petina pa je bilo mladih. Do konca leta 2020 je bilo v muzeju več kot 143.000 obiskovalcev.³³⁹

120 let slovenske planinske organizacije

Častitljivo okroglo obletnico je PZS proslavil s 27 slovesnostmi, z začetkom v mesecu februarju 2013, ko je bila na sedanji veleblagovnici Nama na Slovenski cesti v središču Ljubljane odkrita spominska plošča, ki je mimoidoče opozarjala, da je bilo na tem mestu ustanovljeno Slovensko planinsko društvo.

Praznovanje 120-letnice se je zaključilo v Slovenskem planinskem muzeju v decembru 2013, še pred tem pa so bila podeljena najvišja priznanja PZS za leto 2013. Tega leta je praznovala petdeseto obletnico tudi Komisija za tuja gorstva PZS, zato so priznanja PZS dobili tudi njeni člani, ki so najbolj aktivno delovali v Slovenski gorniški šoli v Nepal. To so bili Tone Škarja in Bojan Pollak, ter posmrtno Aleš Kunaver, pobudnik gorniške šole v Nepal.

Stavba Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani
(Vir: Fototeka SPM)

Na ogledih v muzeju
(Vir: Fototeka SPM)

Janja Garnbret je sedaj še vedno najboljša športna plezalka na svetu – saj je z zlato kolajno na olimpijadi v Tokiu 2021 postala prva olimpijska zmagovalka v športnem plezanju. (Vir: Anže Malovrh)

Od zgoraj navzdol: Nekateri naši najuspešnejši športni plezalci in tekmovalci v obdobju 2015–2020 (foto: Luka Fonda): Domen Škofic, Mia Krampfl, Lučka Rakovec in Gregor Vezonik

Planinska zveza Slovenije je nacionalni nosilec projekta in mreže *Gorniške vasi v Sloveniji*, ki ga podpira Ministrstvo za okolje in prostor, ki skrbi za izvajanje Alpske konvencije v Sloveniji, ter Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. Gre za partnerstvo planinskih zvez Avstrije, Nemčije, Južne Tirolske in Slovenije. V ta načrt sta že vključeni občini Luče in Jezersko. Mednarodna mreža Gorniške vasi (*Bergsteigerdörfer*) združuje kraje, ki svoj turizem razvijajo na temeljih gorniške tradicije, predvsem pa osnovnih gornških dejavnosti, brez velike turistične infrastrukture in s trajnostnim pristopom. Zavedajo se potrebe po harmoniji med naravo in človekom, pri čemer človek spoštuje zmoglosti narave, zato je geslo gornških vasi: »Manj in zato bolje«. Gorniške vasi tako na poseben način izpolnjujejo cilje Alpske konvencije, ki teži k trajnostnemu razvoju v celotnem alpskem prostoru. Zdaj je v mrežo vključenih dvajset krajev v Avstriji, štirje na Bavarskem, dva na Južnem Tirolskem in še eden v okviru preostale Italije, v Sloveniji pa Jezersko in Luče.

V zadnjem času sta pozornost pritegnili dve v visokogorju postavljeni oz. prenovljeni zgradbi – bivač pod Skuto in simbol slovenstva, Aljažev stolp na Triglavu. Prvi bivač, ki je bil pod Skuto postavljen že leta 1946, je bil večkrat izboljšán. V letu 2015 so na tem mestu postavili nov bivač. Njegovo podobo, ki temelji na materialih, oblikah in stavbnih elementih tradicionalne alpske arhitekture, so pod mentorstvom Špele Videčnik in Roka Omana zasnovali študenti arhitekture s harvardske univerze. K praktičnim izboljšavam pa je pomembno pripomogel tudi inženir in alpinist Anže Čokl. Aljažev stolp je po 123 letih zapustil najvišji vrh Slovenije, 7. septembra 2018 so ga s helikopterjem prepeljali v dolino z namenom, da ga prenovijo. Ob tem so se želeli čim bolj približati izvirniku, ki ga je leta 1895 izdelal Anton Bellec. Ob prenovi, ki jo je strokovno vodil Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, sodelovala pa je tudi Planinska zveza Slovenije, so ugotovili, da je stolp relativno dobro ohranjen. Stolp se je na vrh očaka srečno vrnil 3. oktobra, strokovnjaki pa so zapisali, da bo pred naslednjim popravilom stolp stal tam še več desetletij.

Na skupščini PZS 2017 so se predstavniki društev, klubov in drugih organizacij, članic PZS, soglasno odločili za prodajo poslovne stavbe na Dvorčakovi 9 in posledično za nakup novih poslovnih prostorov. PZS je v začetku decembra uradno postal lastnik novih prostorov v poslovni stavbi Saturn, Ob železnici 30a, Ljubljana. Selitev v nove poslovne prostore je potekala med 16. in 23. januarjem 2018, 27. februarja 2018 pa so nove prostore slovesno odprli.

Poleg selitve sedeža PZS zadnje obdobje zaznamuje tudi informatizacija delovanja: informacijski sistem Naveza, ki povezuje vsa planinska društva, vzpostavitev katastra planinskih poti, alternativne možnosti včlanjevanja v planinsko organizacijo (po spletu, na Petrolu, z darilnimi karticami), prenos podatkov in arhivov na spletno stran ter dejavnost na družabnih omrežjih, tako da PZS kljub tradicionalni naravnosti stopa v korak s časom.

V jubilejnem letu 2018 je v planinski organizaciji prišlo še do ene spremembe. Na redni letni in volilni skupščini Planinske zveze Slovenije v Šoštanjju je na čelu slovenskih planincev dotedanjega predsednika Bojana Rotovnika nasledil Jože Rován. Kot gorski stražar, planinski vodnik, markacist in turno-kolesarski vodnik je že desetletja vpet v delo planinske zveze in je vodenje PZS prevzel ob veliki podpori delegatov.

SLOVENSKO PLANINSTVO SKOZI ČAS

Avtorja: **Peter Mikša, Kornelija Ajlec**

Avtor uvodnika: **Matija Zorn**

Urednik: **Jože Drab**

Strokovni pregled: **Matija Zorn** in **France Malešič**

Urednik Planinske založbe: **Vladimir Habjan**

Izbor slikovnega gradiva: **Peter Mikša**

Avtorji in viri slikovnega gradiva: navedeni ob strokovnem gradivu

Lektorica: **Milojka Mansoor**

Tehnični urednik: **Emil Pevec**

Oblikovanje in priprava za tisk: **Mojca Dariš**

Izdajatelj in založnik:
PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Ob železnici 30a,
SI-1000 Ljubljana
www.pzs.si
info@pzs.si

Evidenčna številka založbe: 530

Za Planinsko zvezo Slovenije: **Jože Rován**

Tiskarna: Grafika Soča d.o.o., Nova Gorica

Naklada: 500

Prva izdaja 2022

Slika na naslovnici:
Triglav in Triglavski ledenik na upodobitvi Marka Pernharta
(Vrh Triglava, po letu 1864, 60 x 90 cm, olje na platnu, hrani Narodni muzej Slovenije; fotograf: Tomaž Lauko).

Brez pisnega dovoljenja Planinske zveze Slovenije so prepovedani reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, tudi fotokopiranje, tiskanje ali shranitev v elektronski obliki. Tako ravnanje pomeni, razen v primerih od 46. do 57. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah, kršitev avtorske pravice.

DR. PETER MIKŠA (1977), zgodovinar, planinec, alpinist in športni plezalec. Raziskovalno in pedagoško se posveča sodobni slovenski zgodovini, predvsem zgodovini športa. Posebej ga zanima zgodovina slovenskega vzpetega sveta – zgodovina gorskega turizma, planinstva in alpinizma. Aktivno se ukvarja tudi z rodoslovjem, družinsko in društveno zgodovino. Zaposlen je kot docent na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

DR. KORNELIJA AJLEC (1984), zgodovinarica, se ukvarja s sodobno občo zgodovino, posebej pa jo zanima zgodovina begunstva in mednarodnih organizacij. Aktivno se ukvarja tudi z rodoslovjem ter širšo družinsko in krajevno zgodovino. Zaposlena je kot izredna profesorica na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Monografija skozi oči zgodovinarjev ponuja pregled zgodovine planinstva na Slovenskem. V kronološkem sosledju sledi razvoju planinstva od prvih zabeleženih pristopov v slovenske gore prek številnih alpinističnih uspehov v svetovnih gorstvih, odprtja Slovenskega planinskega muzeja in vse do aktivnosti današnjih dni.

Opremljena je s kratkimi biografijami vidnejših planincev in alpinistov, opisi pojmov in razlago posameznih dogodkov, predvsem pa z bogatim slikovnim gradivom.

Takšna nam ponuja bogato predstavitev planinske zgodovine in ljudi, ki so to zgodovino krojili.

CENA
29,90 €
ISBN
978-961-6870-74-0